

ROLA TRZECIEGO SEKTORA W ZWALCZANIU NADUŻYĆ, W TYM DOŚWIADCZENIA Z REALIZACJI TZW. PAKTU UCZCIWOŚCI

Grzegorz Makowski, Marcin Waszak
forumIdei, Fundacja im. Stefana Batorego

**Seminarium dla Beneficjentów Programu Operacyjnego Infrastruktura
i Środowisko 2014-2020 pn. Przeciwdziałanie nadużyciom w POIiŚ**

Warszawa 2019 r.

Fundacja im. Stefana Batorego / forumIdei

- ❑ **Program Przeciw Korupcji (1999-2013), Program Odpowiedzialne Państwo (2014-2018), forumIdei (2018-).**

Jednym z obszarów naszych działań są inicjatywy edukacyjne, kształtujące świadomość problemu korupcji i działania strażnicze dotyczące m.in. realizacji polityk antykorupcyjnych, przejrzystości życia publicznego, finansowania partii politycznych.

- ❑ **Podajemy własne inicjatywy i wspieramy inne działania przyczyniające się do poprawy rzetelności życia publicznego, ograniczenia ryzyka korupcji i realizacji idei dobrego rządzenia.**

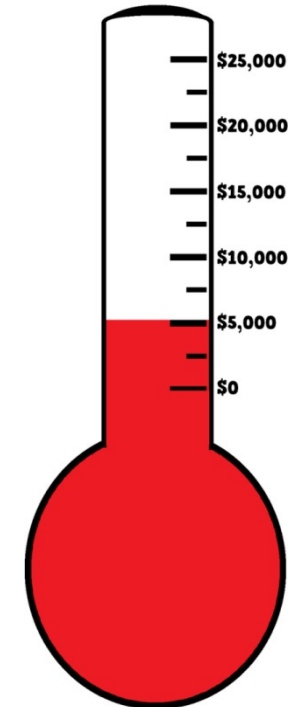
- ❑ **Główne priorytety i przykłady projektów:**

- **Pakt uczciwości / Barometr Ryzyka Nadużyć w zamówieniach publicznych** – inicjatywy dotyczące zamówień publicznych.
- **przejrzystość procesu legislacyjnego** (Obywatelskie Forum Legislacji, monitoring zakończony w 2014 r. raportem – Jakość i otwartość procesu legislacyjnego);
- **ograniczanie ryzyka korupcji i negatywnych skutków konfliktu interesów** (projekty – Samorządowe Unie Personalne, Społeczny monitoring konfliktu interesów)
- **wzmacnianie roli i ochrony prawnej sygnalistów**

Barometr ryzyka nadużyć w zamówieniach publicznych

- ❑ W 2015 r. w ramach działań związanych z prewencją korupcji i wspólnie z portalem Zamówienia Publiczne 2.0 opracowaliśmy tzw. Barometr Ryzyka Nadużyć w zamówieniach publicznych (BRN).
- ❑ **Barometr** – syntetyczny indeks zbudowany ze wskaźników (kilkanaście do około dwudziestu), których wartość może zostać ustalona maszynowo, to jest poprzez automatyczne pozyskanie danych z baz UZP, TED. Koncepcja opiera się na badaniach zrealizowanych dotychczas na Węgrzech, Słowacji i w Czechach przez węgierską organizację **The Corruption Research Center Budapest (partner projektu)**.
- ❑ **Pomiar** – od 0 (najmniejsze ryzyko) do 1 (największe ryzyko)
- ❑ **Główne cele barometru:**
  - **pobudzanie debaty publicznej** nt. przejrzystości systemu zamówień publicznych, potrzeby jego doskonalenia i ograniczania ryzyka nadużyć i korupcji;
  - **stworzenie powszechnie dostępnego narzędzia, przydatnego do diagnozowania zagrożenia** nieprawidłowościami w systemie zamówień publicznych w makro-skali;

<http://barometrryzyka.pl/>

Barometr ryzyka nadużyć w zamówieniach publicznych

Centrum Zakupów dla Sądownictwa Instytucja Gospodarki Budżetowej

RAPORT Z DNIA: 2018-11-29 12:43

Dane teleadresowe

Bliskie podobieństwo: (pomiń różne podmioty w jednym raporcie)

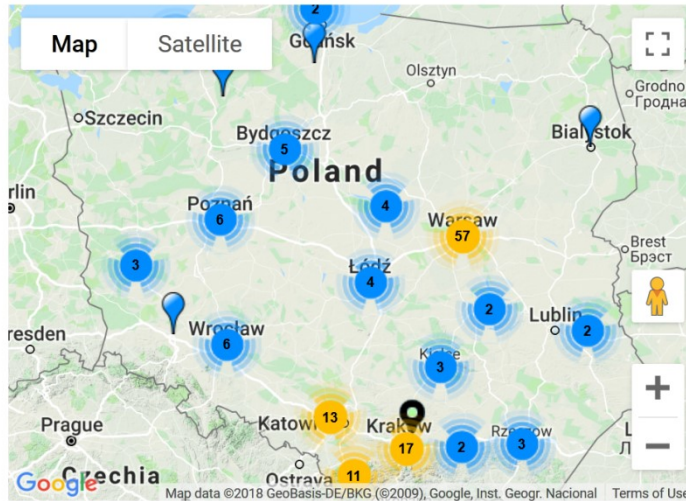
1 (2)

90 (5)

0

Centrum Zakupów dla Sądownictwa	Podmiot prawa publicznego
ul. Farmaceutów, Kraków	www.czdsigb.gov.pl
REG: 12249293900000	728 585 179
	124 175 665
	biuro@czdsigb.gov.pl

Koncentracja geograficzna wykonawców / zamawiających (umiejszczenie orientacyjne wg GoogleMaps)

Profil działalności / obejmuje dane od 2010 roku (BZP) oraz od 2011 roku (TED)

Zamawiający

Wartość (zł)	Zamówienia	Wolna ręka
1 205 651 360	151 / 394	4

Wykonawca

Wartość (zł)	Wygrane	Wolna ręka
0	0	0

Barometr Ryzyka Nadużyć (BZP)
BRN: BRAK

Corruption Risk Index (TED)
CRI: BRAK

Maszyny biurowe i liczące, sprzęt i materiały, z wyjątkiem mebli i pakietów oprogramowania
66%

BRAK DANYCH

Pakiety oprogramowania i systemy informatyczne
29%

BRAK DANYCH

Sprzęt radiowy, telewizyjny, komunikacyjny, telekomunikacyjny i podobny
29%

BRAK DANYCH

Czym są paktu uczciwości? – ogólnie

- ❑ **Pakt uczciwości, ang. Integrity Pact (IP)** – to najprościej rzecz ujmując **forma umowy cywilnoprawnej** między instytucją publiczną biorącą udział w rynku zamówień publicznych, jako zamawiający („władzą”), a wszystkimi oferentami biorącymi udział w konkretnym postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego.
- ❑ **Ogólny cel IP** to wzmocnienie gwarancji, że żadna ze stron postępowania nie będzie uciekać się do nieuczciwych (zwłaszcza korupcyjnych) praktyk zlecając / starając się i realizując o dane zamówienie.
- ❑ **Ważny element!** IP zakłada udział zewnętrznego, **społecznego obserwatora** – w całym procesie – od zainicjowania procedury zamówień, przez realizację, po zakończenie projektu.

Krótką historia paktów uczciwości – prapoczątki

- „Wyspy uczciwości” (Islands of Integrity – Iol) – jedno z pierwszych (latach 90-te) „narzędzi” stworzonych przez Transparency International i aplikowany krajach / społeczeństwach dotkniętych systemową korupcją (obejmującą wszystkie sektory / obszary życia publicznego), często uwarunkowanych obyczajowo.
- Podstawowe założenia Iol:**
  - sytuacja powszechności („morza”) korupcji;
  - tworzymy przynajmniej jedną, wzorcową enklawę („wyspę”), w którym udaje się realizować zasady odpowiedzialnego, transparentnego, zgodnego z prawem i interesem publicznym, podejmowania decyzji;
  - „Wyspa” – „publiczna” umowa (zobowiązanie zaangażowanych stron) do powstępowania w sposób uczciwy;
  - Jeśli „wyspę” uda się stworzyć, wzorzec można próbować przenosić w inne obszary życia publicznego / decyzje
- Takimi idealnymi „wyspami” są procesy wydawania licencji, albo duże inwestycje, procesy prywatyzacyjne, etc.
- IP – koncept dostosowany specjalnie do rynku zamówień publicznych.

Jakie są podstawowe funkcje IPs?

- ❑ **Funkcja prewencyjna** – zapobieganie nadużyciom w procesie zlecenia i realizacji zadań publicznych oraz związane z tym przede wszystkim obniżenie kosztów realizacji zadań publicznych, które mogłyby być większe bądź to z powodu nielegalnych rent, bądź konsekwencji nadużyć (procesów, odszkodowań, strat, etc.).
- ❑ **Funkcja integracyjna** – poprawnie wdrażane IPs mogą być skutecznym instrumentem budowania standardów w ramach całego systemu zamówień publicznych, jak i w poszczególnych instytucjach / podmiotach biorących w nim udział, wspierając realizację przepisów prawa.
- ❑ **Funkcja informacyjno-edukacyjna** – zastosowanie IPs może być narzędziem budowy zaufania do konkretnych instytucji publicznych i systemu zamówień publicznych jako takiego.

Czym są pakiety uczciwości? – najczęściej spotykane formy

- IP jako **wielostronna umowa cywilnoprawna** dołączana do dokumentów przetargowych, której stronami są zamawiający oraz wszyscy oferenci podpisywana w momencie przystąpienia do procedury zamówienia.
- IP jako obowiązkowa **klauzula w dokumentacji zamówienia**. Powinna ona określać zarówno zobowiązania oferentów, jak i zamawiających. Jest podpisywana w momencie przystąpienia do procedury.
- IP jako **forma poręczeń składanych jednostronnie** przez przedstawicieli podmiotu zlecającego oraz oferentów. TI nie uznaje tej postaci za optymalną, niemniej jeśli poręczania są składane symetrycznie przez zlecających i wszystkich oferentów ich efektywność może być równie wysoka co w przypadku odrębnych umów.

Umowa – pakty uczciwości – przybliżenie

- ❑ **Typowe elementy IP** – umowy podpisywanej przez podmiot zlecający i oferentów ubiegających się o konkretne zamówienie publiczne stanowiąca, że strony:
- ❑ Często występujące zobowiązania:
  - **nie będą stosować nieuczciwych / niezgodnych z prawem praktyk** (w szczególności korupcyjnych, np. żądania lub oferowania korzyści, wpływania na rozstrzygnięcie w inny sposób niż przewidziany w prawie) – na wszystkich etapach realizacji zamówienia – od ogłoszenia, po zakończenie zadania;
  - **ujawnią wszystkie przepływy finansowe**, związane z realizacją zamówienia;
  - **przyjmą zestaw reguł (kodeks) postępowania** gwarantujący prawidłowe, transparentne wykonanie zadania;
  - **uzgadniają bardziej restrykcyjne (niż te wynikające wprost z przepisów) sankcje** za naruszenie standardów przez którąś ze stron (np. możliwość natychmiastowego odstąpienia od umowy w przypadku, gdy oferent-zwycięzca dopuścił się korupcji, dodatkowa odpowiedzialność za skody **wobec zamawiającego i innych oferentów**;
  - **poddają się monitoringowi ze strony zewnętrznego obserwatora** – w całym procesie realizacji zadania – od ogłoszenia ofertowego.
  - **uzgadniają mechanizmy ochrony sygnalistów**;
  - **Inne zobowiązania** – np. oświadczenie, że w okresie kilku lat poprzedzających nie znaleźli się w sytuacji naruszenia prawa.

Umowa – pakty uczciwości – przybliżenie – monitoring

Niezależny monitor (organizacja pozarządowa) spełnia co najmniej trzy funkcje:

- jest **dotychczasowym gwarantem przestrzegania postanowień IP;**
- **wspomaga przepływ informacji** dot. danego zamówienia do opinii publicznej;
- **może być moderatorem** w relacjach między zamawiającym, a oferentami / wykonawcami (np. pomagać w rozwiązywaniu sporów w kwestiach objętych IP).

- Wola polityczna** – instytucje publiczne (zlecający) muszą mieć przekonanie, że warto podnosić standardy.
- Możliwie wczesny etap projektu** – najlepiej na samym początku przygotowania procedury przetargowej.
- Realizacja** – optymalnie – cały czas trwania projektu. Minimalnie – cały okres trwania przetargu

Projekt Komisji Europejskiej - Integrity Pacts - civil control mechanisms for safeguarding EU funds

☐ **Tłó** – Komisja Europejska (DG Regio) uznała, że korupcja w zamówieniach publicznych związanych ze środkami europejskimi jest na tyle poważnym zagrożeniem, iż trzeba rozwijać mechanizmy, które zwiększą szanse jej ograniczenia, **w szczególności w funduszach strukturalnych oraz funduszu spójności. Tych funduszy dotyczyć ma test IP.**

☐ KE liczy, że **pomyślne zastosowanie IP wykaże, iż w warunkach europejskich mogą się one przyczynić do zwiększenia przejrzystości zamówień publicznych**, będą budować zaufanie do instytucji publicznych dysponujących środkami UE, przyczynią się do zmniejszenia kosztów i zwiększenia konkurencji.

IM. STEFANA
BATOREGO

Projekt Komisji Europejskiej - Integrity Pacts - civil control mechanisms for safeguarding EU funds

4 LATA
DŁUGOŚĆ
PROJEKTU

17
LICZBA PAKTÓW
PILOTAŻOWYCH

PONAD 920 MILIONÓW
CAŁKOWITA WARTOŚĆ WYBRANYCH DO UDZIAŁU
PROJEKTÓW WSPARTYCH ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH

PONAD 7.2 MILIONÓW
BUDŻET KOMISJI PRZEZNACZONY NA
TĘ INICJATYWĘ

11 SEKTORÓW, W KTÓRYCH WDRAŻANE SĄ
WYBRANE PROJEKTY WSPÓŁ
FINANSOWANE PRZEZ UE

PAKTY UCZCIWOŚCI MECHANIZM OBYWATELSKIEJ KONTROLI NA RZECZ OCHRONY FUNDUSZY UE

15
MONITORUJĄCYCH
ORGANIZACJI
SPOŁECZNYCH

11
LICZBA UCZESTNICZĄCYCH
PAŃSTW UNII EUROPEJSKIEJ

 #integritypact
@EU_Regional
@TI_EU

 <http://europa.eu/!Qn67BM>

Polityka
Regionalna i
Miejska

Projekt jest koordynowany przez
 **TRANSPARENCY
INTERNATIONAL**
the global coalition against corruption

Projekt Komisji Europejskiej - Integrity Pacts - civil control mechanisms for safeguarding EU funds

Projekt Komisji Europejskiej - Integrity Pacts - civil control mechanisms for safeguarding EU funds

Pakt uczciwości. Czy to może działać w Polsce? Polecamy artykuł w dwumiesięczniku Zamawiający. (20 listopada 2018)

➔
Czytaj więcej...

Aktualności

O Pakcie

Twórcy
i uczestnicy

Korzyści

Zgłoś
nadużycie

Spotkania
i warsztaty

MODERNIZACJA LINII KOLEJOWEJ

MONITOR SPOŁECZNY: FUNDACJA IM. STEFANA BATOREGO

ZNACZENIE

OBSZAR

ZAMÓWIENIE

> modernizacja 44 km kilometrów linii kolejowej pomiędzy Zawierciem i Częstochową

OCZEKIWANA LICZBA ODBIORCÓW

3,4 MILIONA **9,3 MILIONA**

> pasażerów w 2015 r.

> pasażerów w 2047 r.

NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE

Dzięki przebudowie:

> pociągi pasażerskie będą jeździły z prędkością

160KM/H

> pociągi towarowe będą jeździły z prędkością

120KM/H

Znaczna większość około 20 000 km linii kolejowych w Polsce została zbudowana:

pod koniec

XIX WIEKU

na początku

XX WIEKU

10 MINUT

krócej będą jeździły pociągi na zmodernizowanym 44 km odcinku

WYZWANIA I SUKCESY

WYZWANIA

- > zwiększenie zainteresowania lokalnej społeczności
- > znalezienie, ze względu na niskie stawki, dobrych zewnętrznych ekspertów do pracy przy Pakcie Uczciwości
- > komunikacja z oferentami i kluczowymi stowarzyszeniami biznesowymi

SUKCESY

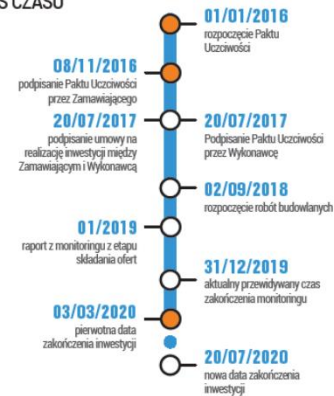
- > monitor społeczny brał udział w pracach komisji przetargowej (bez prawa głosu)
- > wykonawcy i podwykonawcy wprowadzili politykę zarządzania etycznego i ochrony sygnałów
- > opinia monitora społecznego została wzięta pod uwagę podczas dyskusji o systemowym problemie wzrostu cen na rynku kolejowym

PROJEKT

LOKALIZACJA

OŚ CZASU

KOSZT

CO DALEJ?

- > luty 2019 - warsztat na temat open contracting (Warszawa)
- > marzec 2019 - konferencja na temat rozstrzygania sporów w zamówieniach publicznych (Warszawa)

Działania w ramach pilotażu Paktu w Polsce

- ❑ **monitoring** – z pomocą konsultantów (prawników i inżynierów) obserwujemy postępy inwestycji;
- ❑ **interwencje** – w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości lub ryzyka nieprawidłowości występujemy z wnioskami o wyjaśnienia i/lub rekomendacjami;
- ❑ **analiza** – tłumaczymy związek między prowadzoną przez państwo polityką zakupową, otoczeniem prawnym i praktyką realizacji zamówień a źródłami problemów na monitorowanym kontrakcie;
- ❑ **rzecznictwo** – formułujemy rekomendacje dot. polityki publicznej w tym obszarze;
- ❑ **informacja / edukacja** – obserwacje z monitoringu są wykorzystywane, żeby nagłaśniać istotne systemowe problemy związane z rynkiem zamówień publicznych;

Pakt w Polsce – struktura

Moduł I – specjalna umowa z PKP-PLK gwarantująca wiele uprawnień obserwatorowi, czyli Fundacji

Uzupełnienie I modułu Paktu, tj. porozumienia Fundacja – PKP PLK. Jest obowiązkowy dla Wykonawcy, zawiera regulacje dotyczące m.in. :

- monitoringu korespondencji** z Zamawiającym i dokumentów towarzyszących podpisaniu i realizacji umowy;
- oświadczeń o nienaruszaniu uczciwej konkurencji;
- cyklicznych spotkań** o stanie realizacji paktu uczciwości;
- prawa **wizytacji Partnera Społecznego** na placu budowy;
- realizacji polityki ochrony SYGNALISTÓW** i zasad etycznych;

Brak sankcji za niedotrzymanie ustaleń, **ALE** zerwanie paktu z winy instytucji zamawiającego/ wykonawcy może prowadzić do cofnięcia środków unijnych na inwestycję.

- c) ograniczenia przedmiotu zamówienia,
- 3) **na etapie wszczęcia i prowadzenia postępowania o udzielenie Zamówienia:**
- a) zapewnienie udziału nie więcej niż trzech osób ze strony Fundacji lub Konsultanta w pracach komisji przetargowej Zamówienia. Osoby te będą brać udział w pracach komisji przetargowej na zasadzie członka komisji bez prawa głosu;
  - b) zapewnienie Fundacji i Konsultantowi dostępu do korespondencji z wykonawcami na etapie sprzed składania ofert (tj.: pytań wykonawców, odpowiedzi Zamawiającego, zmian do ogłoszenia o Zamówieniu, zmian do SIWZ, pytań i odpowiedzi z ewentualnego zebrania wykonawców);
  - c) zapewnienie Fundacji i Konsultantowi bieżącego dostępu do protokołu z postępowania;
  - d) zapewnienie Fundacji i Konsultantowi dostępu do złożonych wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu (jeżeli do udzielenia Zamówienia będzie stosowany tryb przetargu ograniczonego) i ofert;
  - e) zapewnienie Fundacji i Konsultantowi dostępu do korespondencji z wykonawcami na etapie oceny złożonych wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu (jeżeli do udzielenia Zamówienia będzie stosowany tryb przetargu ograniczonego) i oceny ofert (pytania do wniosku/oferty, wezwania do uzupełnienia wniosku/oferty, wezwania do wyjaśnienia ceny, wyjaśnienia i uzupełnienia wykonawców);
  - f) zapewnienie Fundacji i Konsultantowi dostępu do rekomendacji komisji przetargowej w sprawie oceny ofert (wyboru oferty najkorzystniejszej, wykluczenia wykonawców i odrzucenia ofert);
  - g) zapewnienie Fundacji i Konsultantowi dostępu do składanych przez wykonawców dokumentów po czynności wyboru najkorzystniejszej oferty;
  - h) przekazanie Fundacji i Konsultantowi SIWZ wraz z załącznikami

4) **na etapie udzielenia Zamówienia:**

- a) przekazanie Fundacji kopii umowy podpisanej z Wykonawcą;
- b) przekazanie Fundacji kopii dokumentów formalnych składanych przez Wykonawcę przed podpisaniem umowy (tj.: kopii gwarancji należytego wykonania umowy, uprawnień do wykonywania określonych czynności przez personel skierowany do realizacji Zamówienia, umowy konsorcjum oraz dokumentów wymaganych w SIWZ);

5) **na etapie realizacji Zamówienia:**

- a) przekazanie Fundacji kopii zmian umowy o realizację Zamówienia wraz z korespondencją towarzyszącą (tj. przykładowo: wniosek o zmianę, ustalenie Inżyniera, protokół konieczności, etc.);
- b) przekazanie Fundacji kopii umów z podwykonawcami oraz wniosków Wykonawcy zawarcie takich umów;
- c) informowanie Fundacji o roszczeniach Zamawiającego i Wykonawcy w okresach miesięcznych z zapewnieniem przekazania kopii dokumentacji towarzyszącej dla przypadków wybranych przez Fundację.;
- d) umożliwienie Fundacji lub Konsultantowi wizytacji na placu budowy.

Pakt w Polsce

- 6) **na każdym etapie:**
- a) zwrócenie się do Fundacji o wyrażenie opinii o danej czynności związanej z Zamówieniem;
  - b) wskazanie Fundacji niewłaściwego zachowania przez Fundację, Konsultanta lub osób realizujących Pakt Uczciwości z ich strony;
  - c) wskazanie Fundacji na zachowanie skutkujące konfliktem interesów po stronie Fundacji, Konsultanta lub osób realizujących Pakt Uczciwości z ich strony;
  - d) otrzymywanie kopii raportów tworzonych przez Konsultanta lub inne osoby

1 /

na zlecenie Fundacji związanych z przebiegiem postępowania o udzielenie Zamówienia lub realizacją Zamówienia;

- e) wnioskowanie do Fundacji o zmianę Konsultanta lub innej osoby działającej na zlecenie Fundacji;
- f) zwrócenie się do Fundacji o przekazanie informacji (tj. nazwie lub imieniu i nazwisku) o osobie Konsultanta lub innej osoby działającej na zlecenie Fundacji, z zachowaniem zasad poufności opisanych w § 6 poniżej;
- g) zapewnienie możliwości nieskrępowanego i anonimowego sygnalizowania każdej ze Stron niniejszego Porozumienia potencjalnych naruszeń przepisów i regulacji wskazanych w §2 ust. 9 Porozumienia . W przypadku otrzymania przez Spółkę informacji w powyższym zakresie, Spółka zobowiązana jest poinformować o powyższym Fundację;
- h) informowanie Fundacji o przypadkach nadużyć i podejrzeń nadużyć w zakresie realizacji Zamówienia oraz o działaniach podjętych przez Spółkę, żeby im zapobiec i ograniczyć ich negatywne konsekwencje;
- i) zagwarantowanie, że czynności związane z Zamówieniem na każdym etapie będą wykonywane przez osoby przestrzegające zasad bezstronności i obiektywizmu;
- j) przekazywanie na wniosek Fundacji informacji o wydatkach związanych z organizacją Zamówienia (zatrudnienie ekspertów zewnętrznych, przygotowanie studium wykonalności, etc.), o personelu biorącym udział w przygotowaniu, wszczęciu, prowadzeniu, udzielenia i realizacji Zamówienia, czy wykonującym usługi pomocnicze dla Spółki w zakresie Zamówienia;
- k) przekazywanie Fundacji innych informacji związanych z realizacją Projektu lub Zamówienia, w szczególności wyników kontroli wewnętrznej Spółki, kontroli Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych, kontroli Centrum Unijnych Projektów Transportowych , audytów Komisji Europejskiej, itp.

ZUE S.A. – przykład wdrożenia systemu sygnalizowania nadużyć

- ❑ Pakt Uczciwości zobowiązał Wykonawcę do wdrożenia własnego systemu sygnalizowania nadużyć na podstawie wzoru polityki ochrony sygnalistów i rekomendacji przygotowanych przez Fundację;
- ❑ system miał służyć ujawnieniu przypadków nadużyć, które mają miejsce na monitorowanym przez Fundację kontrakcie, ale z czasem został rozciągnięty też na inne obszary działania Spółki;
- ❑ w umowach z podwykonawcami Wykonawca zobowiązał ich do przestrzegania jego polityki ochrony sygnalistów i stworzenia analogicznych rozwiązań;
- ❑ system jest dostępny dla pracowników, podwykonawców, klientów, kontrahentów czy dostawców Spółki, mogą oni też zgłaszać swoje uwagi i propozycje zmian co do kształtu polityki.

Główne osiągnięcia – dotychczas...

- ❑ **Opracowanie paktu** – Pakt gwarantuje społecznemu obserwatorowi szerokie możliwości dostępu do informacji o przetargu i realizacji inwestycji.
- ❑ **Opracowanie metodologii monitoringu** – wspólnie z prawnikami i inżynierami wspierającymi monitoring, a także po konsultacjach z przedstawicielami Najwyższej Izby Kontroli opracowaliśmy wytyczne do obserwacji
- ❑ **Źródło dobrych praktyk** – Pakt, choć pilotaż nadal trwa, jest już rekomendowany jako dobra praktyka przez różne instytucje publiczne.
- ❑ **Wpływ na realizowaną inwestycję i otoczenie prawne:**
  - problem robót na zgłoszenie
  - postępowanie przed KIO i kwestia dostępu do dokumentacji przetargowej
  - ryzyko konfliktu interesów na etapie przetargu
  - upowszechnienie zasad zarządzania etycznego i ochrony sygnalistów

Dziękujemy za uwagę !

gmakowski@batory.org.pl

mwaszak@batory.org.pl

www.batory.org.pl

www.sygnaLista.pl

www.paktuczciwosci.pl

www.barometrryzyka.pl